

Toimintakertomus 2021

HYVÄKSYTTY JOHTOKUNNASSA 7.2.2022

Sisällys

Johdon katsaus toimintavuoteen	2
Tiivistelmä tulostavoitteiden toteutumisesta.....	2
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja toiminnallinen tuloksellisuus	2
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	3
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus.....	3
Toiminnallinen tuloksellisuus	6
Verkkolainauksen lisääntyminen ja palveluiden kokonaiskäyttö	6
Celian kanssa palvelusopimuksen tehneiden yhteistyökumppanien aktiivisuus	6
Henkilöasiakkaiden asiakastytyväisyys ja palvelutaso	7
Toiminnallinen tehokkuus	7
Kustannukset tulosalueittain 2019–2021.....	7
Kirja- ja oppimateriaalilainan keskihinta 2019–2021	8
Työn tuottavuus (suoritteet/tulosalueen htv) 2019–2021	8
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	9
Henkilövoimavarat (HTV) tulosalueittain 2019–2021	9
Henkilöstön määrä ja rakenne 2019–2021.....	10
Henkilöstökustannukset 2019–2021	11
Tuloksellisuuden tunnusluvut talousarvion ja tulossopimuksen mukaan 2016–2021	12
Tilinpäätösanalyysi.....	13
Rahoituksen rakenne	13
Talousarvion toteutuminen ja analyysi	13
Sisäinen valvonta.....	13
Braille-neuvottelukunnan toimintakertomus 2021	15
Kokoukset	15
Muu toiminta.....	15
Pohjoismainen Braille-neuvottelukuntien kokous.....	16
Muut matkat ja seminaarit.....	16

Johdon katsaus toimintavuoteen

Elämme tekstien ja kuvien täyttämässä maailmassa, ja mahdollisuus lukutaitoon, lukemiseen ja tiedon ja näkökulmien hankkimiseen kuuluvat demokratian perusaineiksi. Monista kehitysaskelista huolimatta tekstimuotoiset kirjat ja oppimateriaalit eivät vielä ole kaikkien ihmisten saavutettavissa, ja siksi Celian panosta tarvitaan.

Pandemian keskelläkin perustehtävämme oli tehdä lukemisesta yhdenvertaisempaa. Keskeinen vaikuttavuustavoitteemme oli jatkaa yhteistyötä yleisten kirjastojen, korkeakoulukirjastojen, koulujen ja oppilaitosten kanssa, ja näin tavoittaa entistä useampi Celian palveluita tarvitseva lukemisesteinen ihminen palveluiden piiriin. Tavoitteissamme onnistuimme pääosin hyvin, ja palvelut kyettiin tarjoamaan asiakkaille normaaliin tapaan.

Tiivistelmä tulostavoitteiden toteutumisesta

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja toiminnallinen tuloksellisuus

Vuoden 2021 aikana 76 % yleisistä kirjastoista rekisteröi uusia asiakkaita, joten asetettu tavoite 75 % saavutettiin hyvin. Korkeakoulukirjastoista 92,5 % rekisteröi uusia asiakkaita, kun tavoite oli 85 %. Myös koulujen ja oppilaitosten osalta tavoite 50 %:n rekisteröintiaktiivisuudesta ylittyi, koska rekisteröintejä teki yli 57 % kouluista ja oppilaitoksista.

Uusia asiakkaita rekisteröitiin yhteensä 14 000. Valtaosa oli henkilöasiakkaita; yhteisöjä oli n. 250. Henkilöasiakkaiden aktiivisuus palveluiden käytössä jäi matalaksi, ja tavoitteisiin päästiin vain yleisten kirjastojen rekisteröimien asiakkaiden osalta.

Lainojen määrä nousi hieman; kaikkiaan lainoja oli noin 1 254 000. Äänikirja- ja verkkolainojen määrä kasvoi, kun taas CD-äänikirjojen lainaus laski 6 %. Peruskoulun ja toisen asteen oppimateriaalien lainaus väheni 9 % edellisvuodesta.

Celian oma kirjatuoantanto täydentää saavutettavassa muodossa olevan kirjallisuuden tarjontaa. Kirjatuoannon kokonaistavoite toteutui: tavoite oli 1 250, ja kirjoja ja oppimateriaalia valmistui 1 483. Verkkopalveluita koskevaan asiakastyytyväisyyskyselyyn vastasi 1 771 asiakasta, jotka olivat hieman entistä tyytyväisempiä: tyytyväisyys verkkopalveluihin oli 4,13 asteikolla 1-5. Monessa avoimessa palautteessa mainittiin etenkin Celian verkkopalvelujen tärkeä ja yhdenvertaisuutta lisäävä rooli.

Viraston työn tuottavuus jatkoi kasvuaan. Kirjapalvelut-tulosalueen tuottavuus kasvoi lähes 8 %, ja saavutettavan julkaisemisen edistämistyön asiantuntijatyön tuottavuus lähes 3 %. Muuhun asiantuntijatoimintaan käytetty htv-luku kuitenkin pieneni lähes 38 %, lähinnä kansainvälisen yhteistyön muutettua muotoaan ja myös vähennyttyä pandemian aikana.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Celiassa työskenteli vuoden lopussa 43 henkilöä, valtaosin etätöissä. Vuoden aikana tehtyjen henkilöstökyselyiden mukaan työhyvinvointi oli kohtuullista, vaikka ääripäiden vaihtelua esiintyi. Sairauspoissaolot palasivat lähelle koronaa edeltävää tasoa. Työtyytyväisyyden kehittyminen jatkui edelleen.

Suunnitelluissa selvityksissä ja kehittämistoimissa oli jonkin verran viiveitä ja muutoksia, osin koronan vaikutuksesta. Tästä huolimatta perustoiminnan lisäksi vuoden aikana muun muassa työstettiin uutta strategiaa ja valmisteltiin tulevaa organisaatiomuutosta, neuvoteltiin virastoerästä, otettiin Teams käyttöön, tehtiin työpaikkaselvitys, laadittiin työhyvinvointisuunnitelma ja panostettiin sen edistämiseen, jatkettiin digiturvan kehittämistä sekä tietohallintolakiin liittyvien tehtävien valmistelua, valmistauduttiin vastuullisuusraportointiin, järjestettiin Ymmärrän-seminaari yli 1 600 kuulijalle, oltiin aktiivisia esteettömyysdirektiivin implementoinnin osalta ja edistettiin kustantajayhteistyötä, tehtiin useita rekrytointeja ja vakinaistettiin määräaikaista henkilöstöä, valmisteltiin asianhallintajärjestelmän hankintaa sekä verkkojakelualustan kilpailuttamista, kehitettiin pistematematiikan aineistoja ja valmisteltiin tulevaa taktiilihanketta, osallistuttiin virastolain uudistamiseen, työstettiin julkaisupolitiikkaa, kouluttauduttiin palkkausjärjestelmään, uudistettiin työn vaativuuden arviointiryhmän toimintaperiaatteet sekä luotiin paikkariippumattoman työskentelyn periaatteet.

Suurin kiitos menestyksekkästä ja tuottavasta työskentelystä koko vuoden jatkuneissa poikkeusoloissa kuuluu luonnollisesti Celian henkilöstölle sekä yhteistyökumppaneillemme ja toimintaamme tukeneelle johtokunnalle!

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tavoite 1.: Kehitämme kansalaislähtöisiä julkisia palveluita ja edistämme digitaalisia palveluita.

Verkkopalvelustrategia ja kirjaston tiekartta 2020-2026 tarkentuivat Celian aloittaessa Väylä-hankkeen. Hanke sisältää kolme projektia: CD-äänikirjalainauksen jatkosuunnittelu, EPUB-kehittäminen sekä verkkojakelun kilpailuttaminen.

CD-äänikirjalainauksen osalta linjattiin palvelun jatkaminen ja tehtiin päätös jakelujärjestelmän polttorobottien uusimisesta vuonna 2022. EPUB-kehittäminen jaettiin kolmeen kokonaisuuteen, joista ensimmäisessä toteutetaan verkkojakelussa tarvittava järjestelmätuki ja selvitetään asiakkaiden kuunteluohjelmat. Kaunokirjallisuuden osalta Celiassa on jo tuotantovalmius EPUB-formaattia varten, vaikkakaan formaattia ei vielä äänittämöiltä tilata. Oppimateriaalit ja vaativampi tietokirjallisuus merkitsevät pidemmän aikavälin työtä, johon panostetaan jatkossa. EPUB-jakelumahdollisuus sisällytettäneen myös Väylä-hankkeen kolmanteen projektiin eli jakelualustan uudistamiseen, jota valmisteltiin vuoden aikana.

Tavoite 2.: Vahvistamme kaikkien kykyjä ja osaamista sekä edistämme sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaista toteutumista. Tätä teemme ohjaamalla ja opastamalla muita toimijoita saavutettavan julkaisemisen toteuttamisessa.

Celian tehtävänä on toimia saavutettavan julkaisemisen asiantuntijana. Tämä tarkoittaa muun muassa yhteistyötä, ohjausta ja neuvontaa saavutettaviin sisältöihin liittyen yhteiskunnan eri aloille.

Saavutettavan julkaisemisen edistämistyö koostui koulutuksista, konsultoinnista, tilaustöistä, neuvonnasta sekä ohjemateriaalien tuottamisesta. Erilaisia saavutettavuuteen liittyviä koulutuksia ja luentoja pidettiin 30 kpl (luvussa eivät ole mukana kirjastoille pidetyt koulutukset). Koulutukset tavoittivat yli 3 700 henkilöä, suurimpana yksittäisenä tapahtumana Ymmärrän-webinaari, jota seurasi jopa 1 600 ihmistä. Pääosin koulutukset järjestettiin etäyhteydellä, ja tilaaja otti niistä usein tallenteen omaan käyttöönsä. Tavoitavuusluvussa ei ole huomioitu tallennusten katseluja jälkikäteen. Lisäksi vuoden 2020 alussa eOppivassa julkaistu Saavutettavat asiakirjat verkossa -kurssi keräsi suorittajia myös vuonna 2021. Sähköpostitse saavutettavuusneuvontaa annettiin 61 kertaa. 16 kyselyä vaati pidempikestoista selvittelyä, mutta muuten kyselyihin vastattiin kahden työpäivän sisällä.

Toiminnassa alkoivat korostua vuonna 2022 kansalliseen lainsäädäntöön tuotavaan esteettömyysdirektiivin liittyvät tehtävät. Yhteistyötä tehtiin Suomen Kustannusyhdistyksen kanssa sekä osallistumalla Kustannusyhdistyksen kehitysryhmän kokouksiin että järjestämällä Esteetön e-kirja-seminaari. Vuoden aikana toteutettiin myös suomalaisten EPUB-julkaisujen saavutettavuutta kartoittava kaksiosainen pilottiprojekti yhteistyössä Benetechin (USA) ja Fondazione LIA:n (Italia) kanssa. Lisäksi tuotettiin saavutettavuuskoulutuksia kustantamoille ja muille julkaisutoimijoille. Esteettömyysdirektiivin toimeenpanoon liittyi vilkastunut kansainvälinen yhteistyö: Celiällä oli hyvä edustus esimerkiksi European Inclusive Publishing Forum -yhteistyöelimestä. Vuoden viimeisellä neljänneksellä valmisteltiin saavutettavan julkaisemisen ohjesivuston julkaisua mm. hankkimalla verkko-osoite julkaisekaikille.fi ja valitsemalla sivuston tekninen toteuttaja.

Asiantuntijatyön vahvistamiseksi virastoon rekrytoitiin kolmas saavutettavuusasiantuntija.

Tavoite 3.: Lisäämme osallisuutta kulttuuriin ja kavennamme eri väestöryhmien eroja osallistumisessa. Teemme tätä vahvistamalla palveluidemme saatavuutta yhteistyökumppaneiden kautta.

Celian asiakasrekisterissä oli vuoden 2021 lopussa 64 138 henkilöasiakasta (-13 %) ja 4 101 yhteisöasiakasta (+5 %). Henkilöasiakkaiden määrä laski, sillä asiakasrekisteristä poistettiin tietosuojakäytäntöjen takia 22 559 henkilöasiakasta, jotka eivät olleet käyttäneet palvelua kahteen vuoteen. Rekisterin päivitys tällä perusteella toteutettiin ensimmäistä kertaa ja siksi poistettujen henkilöasiakkaiden määrä oli suuri. Jatkossa päivitys tehdään vuosittain. Uusia asiakkaita liittyi palvelun käyttäjäksi 14 037, lähes saman verran kuin vuonna 2020. Asiakasrekisterin päivityksen takia aktiivisten asiakkaiden osuus kasvoi selvästi: vähintään yhden kirjan oli lainannut 60 % asiakkaista (2020: 52 %).

Kouluissa ja oppilaitoksissa rekisteröityjen asiakkaiden aktiivisuus oli 17,6 %. Tavoitteena oli, että 18 % koulujen rekisteröimistä oppilaista ja opiskelijoista lukisi Celian kirjoja vähintään 3 tuntia vuoden aikana. Korona-ajan tapahtumarajoitukset heikensivät mahdollisuuksia tehdä toimenpiteitä käyttäjien aktivoimiseksi.

Yhteistyötä yleisten kirjastojen kanssa tehtiin edelleen etäyhteyksien kautta. Keväällä pidettiin noin joka toinen vuosi järjestettävä alueellisten Celia-vastaavien kokous, jonka anti on merkittävä suunnannäyttävä seuraavien vuosien kehittämistyölle. Alueellista kehittämistyötä tekevien kirjastojen kanssa järjestettiin kahdeksan Celia-koulutusta, joihin otti osaa kirjastoammattilaisia yli 80 toimipisteestä. Lisäksi tuotettiin kirjastojen henkilöstölle suunnattu koulutusvideo, jota katsottiin lähes 500 kertaa. Myös yleisten kirjastojen henkilöstölle suunnatut, neljä kertaa vuodessa järjestettävät Teams-kyselytunnit koettiin hyödyllisiksi.

Yleiset kirjastot pystyivät järjestämään yhdenvertaisia ja saavutettavia kirjastopalveluja lukemisesteisille henkilöille siten, että yleisissä kirjastoissa rekisteröidyistä asiakkaista 51,5 % käytti palvelua vuoden 2021 aikana. Tavoite, 45 % saavutettiin siis hyvin.

Korkeakoulukirjastojen rekisteröimien asiakkaiden aktiivisuus palveluiden käytössä oli 36,6 %. Aktiivisuudessa oli 2,6 % nousu vuoteen 2020 verrattuna. Tavoite vuodelle 2021 oli kuitenkin 39 %, joten tavoitteesta jäätiin 6,7 %. Palvelun käytön aloittamista pyrittiin helpottamaan tekemällä uusille opiskelija-asiakkaille opas suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Ehkä lukuaktiivisuus heijastelee myös kurssikirjojen tämänhetkistä tarvetta korkeakoulumaailmassa.

Tavoite 4.: Vahvistamme lasten ja nuorten oppimismahdollisuuksia. Tätä tavoitetta toteutamme kehittämällä tuotteita ja palveluita yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja opiskelijoiden aktiivisuuteen Celian palveluiden käytössä vaikuttaa myös opettajien kiinnostuminen ja sitoutuminen palveluun perehtymiseen, palvelun hyödyntämiseen ja tarjoamiseen. Toimenpiteitä koulujen palvelumallin selkeyttämiseksi kouluille valmisteltiin. Lisäksi uusi julkaisupolitiikka selventää muun muassa kouluille, mitä materiaalia Celia tuottaa.

Lasten ja nuorten lukutaitoa ja lukemista edistettiin osallistumalla Seinäjoen kirjaston valtakunnallisen erityistehtävän eli Erten kesäkampanjaan ja tekemällä yhteistyötä pääkaupunkiseudun Helmet-alueen lukudiplomitoiminnassa. Celian kirjatarjontaa nostettiin esille ja panostettiin sopivan lukemisen löytämiseen tuottamalla lasten ja nuorten kirjallisuuteen keskittyviä uutiskirjeitä ja kehittämällä Celianet-verkkopalvelun kategoriatoimintoa.

Sokeiden lasten lukemista tukemaan kehitettiin kirja- ja kuvapaketti jouluaiheisista tarinoista, ja aloitettiin lukupiiritoiminta Valteri-koulu Onervan kanssa. Myös lasten, nuorten ja nuorten aikuisten strategian sekä lukemisen edistämisen toimintasuunnitelman laatiminen aloitettiin.

Taktiilin lukemisen edistämiseksi aloitettiin Suomessa LEGO Foundationin kehittämien LEGO Braille Bricks -pistekirjoituspalikoiden jakelu opetusalan ammattilaisille yhteistyössä Valterin kanssa. Tavoitteena on paitsi tukea sokeita ja heikkonäköisiä lapsia pistekirjoitustaitojen

kehittämisessä leikin avulla, myös jakaa lasten näkeville vertaisille tietoa pistekirjoituksesta sekä tarjota kaikille lapsille yhteinen tapa lukea ja oppia.

Tavoite 5.: Ehkäisemme eriarvoistumista ja tuemme yhdenvertaisia mahdollisuuksia lukemisessa. Näitä tavoitteita toteutamme täydentämällä saavutettavaa julkaisemista omalla kirjatarjonnallamme.

Celian yleistä kauno- ja tietokirjallisuutta koskeva kokoelmapolitiikka ja oppimateriaaleja käsittelevä tuotantopolitiikka uudistettiin yhdeksi julkaisupolitiikaksi, joka määrittelee miten ja millä periaatteilla Celian kirjat tuotanto toimii suhteessa kaupalliseen saavutettavaan julkaisemiseen. Julkaisupolitiikasta johdettiin sekä kauno- ja tietokirjallisuutta että oppimateriaaleja koskevat julkaisuperiaatteet, joissa kuvataan konkreettisesti, mitä aineistoja Celia tuottaa ja millä rajoituksilla.

Celian oma kirjat tuotanto täydentää saavutettavassa muodossa olevan kirjallisuuden tarjontaa. Kirjat tuotannon kokonaistavoite toteutui: tavoite oli 1 250, ja aineistoa valmistui 1 483. Oman tuotannon ja kustantajien kanssa yhteistuotantoina tuotettujen äänikirjojen lisäksi vaihtoina tai lahjoituksina hankittiin 221 kirjaa, pääasiassa ruotsin- ja muunkielisiä äänikirjoja. Äänikirjanimekkeiden tuottaminen yhteistyössä kustantajien kanssa kasvoi yli 25 %; yhteistuotantoja tehtiin 424, kun vuonna 2020 niitä oli 339. EPUB-tuotannon tavoitteita, aikataulutusta, määrää ja vaativan sisällön toimitusta suunniteltiin tulevaa verkkopakettien kilpailutusta silmällä pitäen Celiassa, yhteistyökumppaneiden kanssa sekä kansainväliseen yhteistyöhön osallistumalla. EPUB-kehityksen linjattiin etenevän kolmen korin mallin mukaisesti: nämä ovat ohjelmisto- ja laite- sekä ohjelmatuen kehittäminen, kaunokirjallisuus sekä oppikirjat ja vaativa tietokirjallisuus.

Taktiilioppimateriaalien, kuten pistematematiikan, kehittämistä jatkettiin yhteistyössä oppimis- ja ohjauskeskus Valterin kanssa. Lisäksi valmistauduttiin vuosien 2022–2025 taktiilihankkeeseen, jonka aikana selvitetään taktiilituotteiden sekä niissä hyödynnettävien muovikohokuvien ja -karttojen tuottamisen ja tarjonnan uudistamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Verkkolainauksen lisääntyminen ja palveluiden kokonaiskäyttö

Celian lainauspalveluita käytettiin 1 253 956 kertaa ja niiden käyttö lisääntyi 1,4 %. Verkkolainojen osuus kokonaislainauksesta nousi 74 %:iin, joten tavoite 75 % lähes saavutettiin. Sähköisiä palveluja käyttävien osuus jäi hieman tavoitellusta 84 %:sta, toteuma 82,5 %. 65 vuotta täyttäneistä Celian asiakkaista verkkopalvelujen käyttäjien osuus oli 49 %; tavoite oli 39 %, eli se ylittyi reilusti. CD-äänikirjalainajia oli 8 515, mikä oli 12 % asiakkaista.

Celian kanssa palvelusopimuksen tehneiden yhteistyökumppanien aktiivisuus

Keskeinen Celian vaikuttavuustavoite oli jatkaa yhteistyötä yleisten kirjastojen, korkeakoulukirjastojen, koulujen ja oppilaitosten kanssa ja näin tavoittaa entistä useampi

palveluita tarvitseva asiakas palveluiden piiriin. Tavoite toteutui hyvin koronan vaikutuksista huolimatta, sillä uusia asiakkaita rekisteröitiin kouluissa ja kirjastoissa yhteensä 14 000.

Vuoden 2021 aikana 76 % kirjastoista rekisteröi uusia Celia-asiakkaita. Asetettu tavoite oli 75 %, joten se saavutettiin. Tavoitetta oli laskettu, sillä vuoden 2021 aikana kirjastojen järjestämät tapahtumat peruuntuivat koronarajoitusten takia.

Korkeakoulukirjastoissa uusien asiakkaiden rekisteröinnit jatkuivat aktiivisina koronasta huolimatta. Tavoitteena oli, että 85 % korkeakoulukirjastoista rekisteröisi uusia asiakkaita. Tavoite ylittyi ja rekisteröintiprosentti oli 92,5.

Koulujen ja oppilaitosten osalta tavoite 50 % rekisteröintiaktiivisuudesta ylitettiin, koska rekisteröintejä teki 57,1 % oppilaitoksista. Koulujen palveluprossin kehittämistä jatkettiin vuoden aikana, mutta toiminnan vakiinnuttaminen kouluissa edellyttää vielä lisätoimenpiteitä.

Henkilöasiakkaiden asiakastytyväisyys ja palvelutaso

Celian palvelutaso pysyi hyvänä, esimerkiksi asiakkaiden yhteydenottoihin kyettiin vastaamaan arkisin vuorokauden kuluessa palvelulupauksen mukaisesti. Käyttökatoja verkkopalvelussa oli vain vähän.

Syksyn 2021 verkkopalveluita koskevaan asiakastytyväisyyskyselyyn vastasi 1 771 asiakasta, joista 68 % oli henkilöasiakkaita ja 32 % yhteisöasiakkaita, kuten kirjastoja, kouluja ja hoivakoteja. Käyttökokemukseen oltiin entistä tyytyväisempiä: se oli 4,13, kun vuonna 2020 tulos oli 4,07. Monessa avoimessa palautteessa mainittiin etenkin Celian verkkopalvelujen tärkeä ja yhdenvertaisuutta lisäävä rooli.

Henkilöasiakkaat pitivät verkkopalvelujen käyttöä helpompana kuin yhteisöasiakkaat, mutta yhteisöasiakkaidenkin käyttökokemus parantui: henkilöasiakkaan rekisteröimisen tai tietojen muokkaamisen Celianetissä koki melko tai erittäin helpoksi 75 % vastaajista, kun vuonna 2020 luku oli 70 %.

Toiminnallinen tehokkuus

Kustannukset tulosalueittain 2019–2021

Tulosalue	2019	2020	2021	Muutos 2020/2021
Kirjapalvelut	5 278 674 €	5 137 753 €	4 778 254 €	-7,0 %
Asiantuntija- ja konsultointitoiminta	357 322 €	406 216 €	451 129 €	11,1 %
Yhteensä	5 635 996 €	5 543 970 €	5 229 383 €	-5,7 %

Kirjapalveluiden kustannukset laskivat 7 %. Asiantuntijatoiminnan kustannukset sen sijaan lisääntyivät yli 11 %, koska asiantuntijatyöhön saatiin ja kohdistettiin lisää voimavaroja. Tulosalueiden kokonaiskustannukset laskivat kertomusvuonna 5,7 % edellisvuotisesta.

Kirja- ja oppimateriaalilainan keskihinta 2019–2021

	2019	2020	2021	Muutos 2020/2021
Kirja- ja oppimateriaalilainan keskihinta	4,87 €	3,14 €	2,81 €	-10,5 %

Yleisen kauno- ja tietokirjallisuuden ja oppimateriaalien toimitusten keskihinta jatkoi laskuaan ja oli jo 10,5 % pienempi kuin vuonna 2020. Syynä hinnanlaskuun olivat mm. palveluiden kysynnän kasvu ja kokonaiskustannusten lasku.

Työn tuottavuus (suoritteet/tulosalueen htv) 2019–2021

Tulosalueiden htv-määriin on vyörytetty osuus hallinto-, tuki- ja ohjaustoimintojen henkilötöyvuosista.

Tulosalue	2019	2020	2021	Muutos 2020/2021
Kirjapalvelut				
Suoritteet yhteensä, kpl	1 499 320	1 635 262	1 700 088	4 %
Henkilötöyvuodet, kpl	40,09	39,95	38,54	-3,5 %
Suoritteet/htv	37 399	40 933	44 112	7,8 %
Saavutettavan julkaisemisen edistäminen				
Suoritteet yhteensä, kpl	57 515	108 476	117 229	8,3 %
Henkilötöyvuodet, kpl	2,4	2,87	3,46	20,6 %
Suoritteet/htv	23 965	37 797	38 881	2,9 %
Muu asiantuntijatoiminta, htv	0,26	0,29	0,18	-37,9 %

Kirjapalvelut-tulosalueen suoritteisiin on laskettu mukaan sekä yleisen kauno- ja tietokirjallisuuden että oppimateriaalien lainat ja hankinnat, verkkosivustojen sivulataukset, asiakaspalvelukanavien yhteydenotot, messut ja tapahtumat, seminaarit ja webinaarit ja niiden myöhemmät katsojaluvut, YouTube-videoiden katselukerrat, uutiskirjeet, tiedotteet sekä Celian asiakaspalvelussa rekisteröidyt asiakkaat. Tulosalue sisältää myös yhteistyön Celian palvelukumppaneiden kuten yleisten kirjastojen, koulujen ja oppilaitosten sekä korkeakoulukirjastojen kanssa. Suoritteiden määrä kasvoi 4 % edellisvuoteen verrattuna. Työn tuottavuus nousi 7,8 % vuodesta 2020.

Saavutettavan julkaisemisen edistämisen tulosalue sisältää seminaarit ja koulutukset, neuvonnan, suositukset ja ohjeet sekä saavutettavuussivustojen sivulataukset. Suoritteiden

määrä kasvoi 8,3 % ja työhön käytettyjen henkilötyövuosien määrä kasvoi 20,6 % edellisvuoteen verrattuna. Työn tuottavuus nousi 2,9 % vuodesta 2020.

Muun asiantuntijatoiminnan osuus Celian toiminnasta on suhteellisen pientä. Tulosalue kattaa mm. saavutettavien kirjastopalveluiden edistämisen, kuten kirjastojen neuvonnan saavutettavissa kirjastopalveluissa sekä koulutukset alan oppilaitoksissa, sekä työn erilaisissa neuvottelukunnissa, hallituksissa sekä työ- ja ohjausryhmissä. Näitä ovat muun muassa kansainvälinen Daisy-konsortio, Suomen Daisy-konsortio, IFLA, Tactus-koskettelukirjayhteistyö, Braille-neuvottelukunta, Oikeus oppimiseen -neuvottelukunta, selkokieleen ja selkokirjallisuuteen sekä lasten- ja nuortenkirjallisuuteen ja kirjastoalaan liittyvät asiantuntijakokoonpanot. Muu asiantuntijatoiminta on pandemiasta johtuen laskenut merkittävästi; työhön käytetty htv-määrä laski noin 38 % vuodesta 2020.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilövoimavarat (HTV) tulosalueittain 2019–2021

Tulosalue	2019 htv	2020 htv	2021 htv	Muutos 2020/2021
Kirjapalvelut, josta	40,09	39,95	38,54	- 3,5 %
Kirjastopalvelut	22,62	20,37	20,01	- 1,8 %
Oppimateriaalipalvelut	17,47	19,58	18,53	-5,4 %
Asiantuntija- ja konsultointitoiminta	2,66	3,16	3,64	15,2 %
Yhteensä	42,75	43,11	42,19	-2,1 %

Strategian mukaisesti asiantuntijatoimintaan käytettiin noin 15 % enemmän voimavaroja kuin edellisvuonna.

Henkilöstön määrä ja rakenne 2019–2021

	2019	2020	2021	Muutos 2020/2021
Henkilöstön lukumäärä				
Miehet	13	13	13	0 %
Naiset	34	33	30	-9,1 %
Yhteensä	47	46	43	-6,5 %
Henkilötyövuodet	42,75	43,11	42,19	-2,1 %
Keski-ikä				
Miehet	46,8	46,7	48,8	4,5 %
Naiset	49,9	49,3	50	1,4 %
Ikäjakauma				
25-29	1	2	1	-50 %
30-34	3	2	2	0 %
35-39	5	4	4	0 %
40-44	7	5	5	0 %
45-49	6	8	8	0 %
50-54	7	7	5	-28,6 %
55-59	13	10	7	-30 %
60-64	5	8	11	37,5 %
Vakinaiset, määräaikaiset				
Miehet, vakinaiset	8	10	12	20 %
Miehet, määräaikaiset	5	3	1	-66,8 %
Naiset, vakinaiset	30	31	29	-6,5 %
Naiset, määräaikaiset	4	2	1	-50 %
Kokoaikaiset/osa-aikaiset				
Kokoaikaiset	44	43	41	-4,6 %
Osa-aikaiset	3	3	2	-33,3 %
Lähtö- ja tulovaihtuvuus				
Lähtö	4	2	5	150 %
Tulo	5	2	3	50 %
Työtyytyväisyys (1-5)	3,36	3,47	3,59	2,28 %
Sairauspoissaolot pv/htv	8,2	4,73	7,99	68,9 %

Miesten osuus pysyi edellisvuoden tasolla ja oli noin 30 %. Henkilöstön keski-ikä oli molemmissa ryhmissä noin 50 vuotta. Mittavaa eläkkeelle siirtymistä onkin odotettavissa vuoden 2023 jälkeisinä vuosina. Henkilöstön liikkuvuus on lisääntynyt jonkin verran. Pysyviä tehtäviä pyritään hoitamaan vakinaisella henkilöstöllä.

Syksyllä toteutetun VMBaro-kyselyn mukaan työtyytyväisyys nousi 3,5 % tasolle 3,59. Kehitystä tapahtui valtaosalla työtyytyväisyyden osa-alueista, keskeisimpinä esihenkilöiden ja johdon toiminta ja tuki, palkkausjärjestelmän avaaminen ja toimintatapojen selkiyttäminen,

tyytyväisyys työväliseisiin sekä mahdollisuuteen tehdä etätöitä, mahdollisuus tehdä asioita uusilla tavoilla, luottamus palvelussuhteen jatkuvuuteen sekä tiedonsaanti ja viestintä.

Seksuaalista häirintää oli (asiakkaan taholta) kokenut 4 % vastaajista. Työyhteisön sisällä oli muun häirinnän tai epäasiallisen kohtelun kohteeksi vuoden aikana joutunut 36 % ko. kysymykseen vastanneista, ts. 12 % henkilöstöstä. VMBaron johtajuusindeksi nousi 6,8 % tasolle 3,46, innovointikyvykkyyksindeksi nousi 0,3 % tasolle 3,81 ja työyhteisöindeksi nousi 3 % tasolle 3,73. Sairauspoissaolujen määrä palasi lähelle koronaa edeltävää tasoa.

Henkilöstökustannukset 2019–2021

	2019	2020	2021	Muutos 2020/2021
Henkilöstökulut	2 381 280 €	2 462 081 €	2 414 961 €	-1,9 %
Työterveyshuollon kustannukset, €/htv	1 070	703	993	41,3 %
Työhyvinvoinnin ja virkistys- toiminnan kustannukset, €/htv	271	222	364	64 %
Koulutuskustannukset, €/htv (sis. vain koulutusten ostot)	787	830	993	19,6 %

Henkilöstökulut sisältävät myös virkamiesten tulospalkkiot sekä freelancer-työntekijöiden palkkiot. Koulutuskustannukset sisältävät vain maksullisten koulutusten ostot, eivät työajan kustannuksia. Koulutusta koskevan VMBaro-tuloksen 4,14 perusteella työnantajan tarjoamia koulutusmahdollisuuksia pidettiin hyvinä, mikä heijastunee myös suhteellisen korkeana innovointikyvykkyyksindeksinä 3,81, joka sekin oli noussut hieman. Koulutuksiin ja osaamisen kehittämiseen käytettiin lähes 20 % enemmän rahaa kuin vuonna 2020.

Toisena koronavuonna sekä sairauspoissaolot että työterveyshuollon kustannukset palasivat lähelle pandemiaa edeltävälle tasolle. Työhyvinvointiin ja virkistystoimintaan kuitenkin panostettiin, ja kustannukset nousivatkin noin 64 %. Virkistyspäivä järjestettiin omatoimisena Itämeripäivän yhteydessä ja virkistysraha oli käytössä, mutta yhteisiä, fyysisiä tapaamisia ei juuri voitu järjestää.

Tuloksellisuuden tunnusluvut talousarvion ja tulossopimuksen mukaan 2016–2021

	2016 toteuma	2017 toteuma	2018 toteuma	2019 toteuma	2020 toteuma	2021 toteuma
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus:						
Lukemisesteisten henkilöiden kirjallinen tieto- ja kulttuurivaranto lisääntyy						
Celian kirjatutanto, uusien nimekkeiden määrä	1 518	1 389	1 434	1 391	1 359	1 466
Saavutettavan julkaisemisen suositukset, saavutettavuusneuvonta ja koulutukset, kpl	26	34	28	63	58	61
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus						
Kirjastopalvelujen saatavuutta lukemisesteisille henkilöille lisätään						
Yhteistyökirjastojen lukumäärä, kunnat/toimipisteet	200/374	220/441	286/454	287/477	289/479	290/482
Yhteistyökirjastojen lukumäärä: korkeakoulukirjastot	28	30	35	35	35	35
Celian palveluita säännöllisesti käyttävät lapset ja nuoret	1 778	1 747	8 927	12 655	12 753	12 038
Toiminnallinen tehokkuus						
Asiakkaita palveluiden piirissä (henkilöt ja yhteisöt)	35 300	39 700	45 567	65 096	78 261	68 239*
Oppimateriaalitoimitukset	14 485	13 885	45 938	56 344	58 069	55 701
Lainat Celian järjestelmästä	950 000	771 400	919 007	1 082 142	1 239 874	1 253 956
Sähköisten palveluiden käyttö lisääntyy						
Verkkotoimitusten osuus kokonaislainauksesta %	39	48	60	67	71	74
Sähköisiä palveluja käyttävien henkilöiden määrä	11 586	13 895	31 340	47 646	61 363	56 352
Asiakastyytyväisyys						
Tyytyväisyys verkkopalveluihin (1-5)	4,04	3,6	4,0	4,0	4,1	4,1
Henkisten voimavarojen hallinta						
Työtyytyväisyys (1-5)	3,21	3,12	3,31	3,36	3,47	3,59

*Henkilöasiakkaiden määrä laski, sillä asiakasrekisteristä poistettiin tietosuojakäytäntöjen uudistamisen takia 22 559 henkilöasiakasta, jotka eivät olleet käyttäneet palvelua kahteen vuoteen.

Tilinpäätösanalyysi

Vuosi	2019	2020	2021
Toimintamenot	5 635 996 €	5 543 970 €	5 229 383 €

Rahoituksen rakenne

Näkövammaisten kirjaston toiminta rahoitettiin toimintamenomäärärahoilla. Kirjaston toimintamenomäärärahaa (momentti 29.80.05) oli kertomusvuoden talousarviossa 5 510 000 €. Vuodelta 2020 siirtyi toimintamenomäärärahoja kertomusvuodelle käytettäväksi 676 516,04 €, joten yhteensä kertomusvuonna käytettävissä oli 6 186 516,04 €.

Talousarvion toteutuminen ja analyysi

Toimintamenojen käyttö muodostui vuoden 2021 talousarvion määrärahoista, vuodelta 2020 siirtyneestä toimintamenomäärärahoista sekä bruttotuloista. Talousarviobruttotulot laskivat edellisen vuoden 44 310 eurosta kertomusvuoden 6 789,45 euroon. Talousarviomenot ovat viraston toimintamenoja, joista runsas 46,17 % muodostuu palkoista sivukuluineen ja toinen suuri menoerä on palveluiden osto, joka vie 43,47 %. Tulot alittivat talousarvion 23 210,55 eurolla. Toimintamenomäärärahasta (sisältäen tulot) käytettiin 5 224 093,67 € mikä on 276 388,04 euroa vähemmän kuin vuonna 2020. Vuodelle 2022 toimintamenomäärärahaa siirtyi 997 190,71 euroa. Määrärahaa siirtyi odotetusti ottaen huomioon Celian siirtomäärärahojen käyttösuunnitelman tuleville vuosille. Tulevina vuosina Celian kehittämishankkeet on tarkoitus rahoittaa näillä säästöillä.

Sisäinen valvonta

Celian toimintaa ohjaa laki ja asetus Näkövammaisten kirjastosta. Nykyinen laki on vuodelta 1996. Celia kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikköön.

Celian johtokunta on vahvistanut Celialle sisäisen valvonnan ohjesäännön 2007. Tässä sisäisen valvonnan ohjesäännössä määrättävät sisäisen valvonnan menettelyt ja järjestelyt kattavat viraston maksupistetehtävät ja viraston vastuulle kuuluvat muut tehtävät. Ohjesääntöä noudatetaan virastossa ja sen vastuulla olevissa itse hoidetuissa tai ulkoistetuissa tehtävissä.

Celian sisäisen valvonnan järjestelyistä ja johdon vastuista on määrätty talousarviosta annetun asetuksen mukaisesti tämän sisäisen valvonnan ohjesäännön lisäksi viraston työjärjestyksessä sekä opetus- ja kulttuuriministeriön taloussäännössä.

Taloussäännössä sekä sisäisen valvonnan ohjesäännössä sisäisellä valvonnalla ja riskienhallinnalla tarkoitetaan viraston toimintaan sisältyvää jatkuvaa talouden, toiminnan ja omaisuuden turvaamisen kontrollia, virheiden ja ei-toivottujen menettelyjen ehkäisemistä, toimintaa koskevien ohjeiden, määräysten ja säädösten noudattamisen ja

informaatiojärjestelmien luotettavuuden varmistamista sekä taloudellisuuden edistämistä. Asianmukaisesti järjestetty sisäinen valvonta ja riskienhallinta turvaavat osaltaan viraston johtamisen ja ulkoisen ohjauksen edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot viraston taloudesta ja toiminnasta.

Braille-neuvottelukunnan toimintakertomus 2021

Braille-neuvottelukunta 1.5.2018-30.4.2022

Puheenjohtaja:

Koulutussuunnittelija Eeva-Liisa Koskinen, NKL

Jäsenet:

Oppimateriaalisuunnittelija Lauri Kannas, Celia

Erityisasiantuntija Riitta Korhonen, Kotus

Filosofian maisteri Teemu Kuusisto

Ohjaava opettaja Tuija Piili-Jokinen, Valteri, Onerva

Erityisasiantuntija Antti Raike, Aalto yliopisto

Ammatillinen erityisopettaja Maria von Rutenberg, Ammattiopisto Live

Asiantuntijajäsenet:

Oppimateriaalisuunnittelija Essi Aura, Celia

Pistekirjoitusvastaava Tessa Bamberg, FSS

Sihteeri: suunnittelija Marjo Kauttonen, Celia

Kokoukset

Braille-neuvottelukunta kokoontui vuoden aikana kuusi kertaa. Koronan vuoksi kokoukset pidettiin Teamsissa.

Muu toiminta

Pistekirjoitus.fi-verkkosivuston sisältö valmistui. Ulkoasua elävöittävät kuvat lisätään myöhemmin Celian kuvauudistuksen yhteydessä. Vierailijaa aktivoivaksi elementiksi sivustolle linkitettiin Näkövammaisten liiton sivuilla oleva pistekirjoitusmuunnin. Se tarjoaa mahdollisuuden kokeilla, miltä oma teksti näyttää pistekirjoituksella.

Neuvottelukunnan julkaisuille oli kysyntää, joten niiden tuottaminen ja jakelukanavana toimiminen oli tärkeä osa neuvottelukunnan työtä.

Pistelukemistojen valikoima täydentyi ruotsinkielisellä lukemistolla, jossa on helppoja ja lyhyitä tarinoita. Ruotsinkielinen lukemisto Moa och Ali valmistuu pisteillä lainattavaksi vuoden 2022 aikana.

Pistekirjoituksen perusteet -oppaan päivitys valmistui ja oppaan sähköinen versio julkaistiin Pistekirjoitus.fi-sivustolla Aleksis Kiven päivänä 10.10.2021. Oppaasta tehdään myös pistekirja, joka tulee Celian valikoimiin. Lisäksi oppaasta on tulossa ruotsinkielinen käännös.

Celiassa päivitettiin ja osin uudistettiin pisteoppikirjojen toimitusopas. Opas otettiin Braille-neuvottelukunnan Pistekirjoitus.fi-sivustolle, jotta se olisi helposti myös muiden tahojen

käytettävissä. Opas tarjoaa tietoa, ja samalla tuetaan mahdollisimman hyvän pistemateriaalin tuottamista.

Syksyllä 2019 julkaistun Opi pistenuotteja -sivuston sisältö saatiin pistemuotoon ja se tuli lainattavaksi Celianetin kautta. Vuonna 2021 Opi pistenuotteja -materiaalia lainattiin kolme kappaletta.

Neuvottelukunnan julkaisuja tilattiin yhteensä 108 kappaletta (159 vuonna 2020). Suurin osa tilauksista oli aapiskirjoja: 96 kappaletta (55 v. 2020). Pistelukemistoja ja vanhempia Tiedelehtien koosteita tilattiin yhteensä kuusi kappaletta (78 v. 2020). Lukemistotilausten pienempää määrää selittänee osin koronatilanne ja myös se, että edellisen vuoden tilauksiin kohdistui aiemmilta vuosilta patoutunutta kysyntää. Aapiskirjojen tilausmäärän perusteella voitaneen päätellä myös lukemistojen tilausmäärän kasvavan, kun pisteiden opiskelu edistyy ja tarvitaan haasteellisempaa oppimateriaalia.

Näkövammaisten kirjastoa koskevaa lakia uudistetaan. Tähän liittyen Braille-neuvottelukunnan puheenjohtaja osallistui kuulemistilaisuuteen lakiuudistusta valmisteleavassa työryhmässä kesäkuussa 2021. Neuvottelukunnassa käydyn alustavan keskustelun pohjalta nostettiin esiin piste- ja taktiiliaineistoihin liittyvät asiat. Nykyisen lain maininnat äänikirjamateriaaleista ym. yleiset näkövammaisopetuksen asiat voitaisiin jättää vähemmälle, ehkä jopa karsia neuvottelukunnan tehtävistä, koska niiden asiantuntemusta on muualla. Ehdotus sai kannatusta työryhmässä. Seurataan lakiuudistuksen etenemistä vuonna 2022.

Pohjoismaiden Braille-neuvottelukuntien kokous

Pohjoismaiden Braille-neuvottelukuntien kokouksen järjestämisestä vastasi Tanska. Kokous toteutettiin hybridikokouksena 28.-29.10.2021. Suomi ja Islanti osallistuivat etäyhteyksin ja muut matkustivat paikan päälle Tanskaan. Osallistujia oli kaikista pohjoismaista, tällä kerralla myös Islannista. Suomesta kokoukseen osallistuivat Essi Aura, Marjo Kauttonen, Eeva-Liisa Koskinen, Tuija Piili-Jokinen ja Maria von Rutenberg. Eri maissa työskennellään hyvin samaan tapaan ja haasteetkin ovat samankaltaisia. Siksi yhteinen keskustelu ja tiedon jakaminen on tärkeää.

Muut matkat ja seminaarit

Huhtikuun lopussa osallistuttiin joka neljäs vuosi järjestettävään Tactile Reading -konferenssiin. Se toteutettiin etäyhteyksin. Ohjelma sisälsi useita rinnakkaisia esityksiä ja näyttelyitä, joita osallistujien oli mahdollista katsoa myös jälkikäteen. Ohjelma oli kiinnostava ja monipuolinen. Monenlaisia kokeiluja ja kehitelmiä on erityisesti tietotekniikan saralla. Niiden todelliset käyttömahdollisuudet näkövammaisten ihmisten arkielämässä jäivät mietityttämään. Konferenssiin osallistuivat Essi Aura, Lauri Kannas, Marjo Kauttonen, Eeva-Liisa Koskinen, Tuija Piili-Jokinen ja Maria von Rutenberg.

